

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden sekä niiden vähittäismyyntipakkausten merkinnöistä ja muusta ulkoasusta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta

TRIS Ilmoitusnumero 2025/0029/FI (Finland)

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi asetukseen uusi 3 c luku, jossa säädettäisiin savuttoman nikotiinituotteen ja sen vähittäismyyntipakkauksen sallituista merkinnöistä ja muusta ulkoasusta. Katsomme, että tämän luvun käyttöönotto rajoittaa merkittävästi yritysten mahdollisuuksia kehittää tuotteitaan, viestiä kuluttajille ja asettaa tuotteet markkinoille kilpailukykyisesti. EU-lainsäädäntö ei myöskään vaadi nikotiinipussien vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista. Tällaista sääntelyä ei ole myöskään naapurimaissa.

Huomionarvoista on, että esityksen valmistelun aikana Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt useita lausuntoja, mutta esityksessä on otettu huomioon ainoastaan terveysalan toimijoiden – niin yksityisten kuin julkisten – näkemyksiä. Yrityskentän, eli tuotteita valmistavien, maahantuovien ja myyvien toimijoiden näkökulmat on jätetty esityksestä huomiotta, vaikka ne ovat olleet mukana lausuntokierroksilla. Esitys on pysynyt sisällöllisesti muuttumattomana lausuntokierroksista huolimatta, mikä herättää kysymyksiä valmisteluprosessin avoimuudesta ja tasapuolisuudesta.

On myös kyseenalaista, että ministeriö pyytää lausuntoa valtion virkamiehiltä, Astmaliitolta, Syöpäjärjestöiltä ... , Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL) pakkauksen fyysisiin ominaisuuksiin liittyen – alaan, johon kyseisillä viranomaisilla ei ole materiaali- tai kaupallista asiantuntemusta. Tämä osoittaa, että esityksen laatimisessa ei ole huomioitu asiantuntijuutta monipuolisesti eikä markkinoiden toimivuuden näkökulmasta.

Lisäksi on erityisen ongelmallista, että esityksessä ja kyseisessä lausunnossakin käytetään epämääräistä ja laajaa termiä "vastaavat tuotteet". Sekä nykyisessä että esityksen mukaisessa tulevassa lainsäädännössä Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan vastaavien tuotteiden ei tarvitse sisältää nikotiinia tai tupakkaa. Tällainen määrittely mahdollistaa sen, että sääntely ulottuu tuotteisiin, joilla ei ole terveydellistä vaikutusta, mutta joita myydään samoissa myyntikanavissa – esimerkiksi energiaa tai kofeiinia sisältäviin pusseihin. Näin ollen sääntely ei perustu tuotteen sisältöön tai vaikutukseen, vaan ainoastaan sen oletettuun yhteyteen nikotiinituotteiden markkinaan, mikä on sekä oikeudellisesti epäselvää että kaupallisesti kohtuutonta.

Suomen tulee kansallisessa sääntelyssään ottaa huomioon muiden EU-jäsenvaltioiden ratkaisut ja kunnioittaa yhteisiä EU-säädöksiä. Esityksessä ehdotetut tiukennukset voivat muodostaa huomattavan esteen tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle ja ovat ristiriidassa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 34 ja 36 artiklojen kanssa.

Euroopan unionin tuomioistuimen (EUT) oikeuskäytännön mukaan kansalliset toimenpiteet, jotka rajoittavat tavaroiden vapaata liikkuvuutta ilman perusteltua ja suhteellisuusperiaatteen mukaista syytä, ovat EU-oikeuden vastaisia. Tällöin on olemassa riski, että kansallisia määräyksiä ei voida soveltaa, mikä puolestaan rapauttaa oikeusvarmuutta ja yhdenvertaista kilpailuasetelmaa.

Ehdotetun sääntelyn ongelmakohdat:

- **Rajoittaa tuotteiden vapaata liikkuvuutta** EU:n sisämarkkinoilla ja muodostaa tarpeettomia esteitä kaupalle.
- **Nostaa tuotantokustannuksia**, mikä rasittaa erityisesti pk-yrityksiä, jotka eivät voi hyödyntää suuryritysten mittakaavaetuja.
- **Heikentää kilpailua ja kuluttajien valinnanvapautta** rajoittamalla tuotteiden tunnistettavuutta ja brändierottelua.
- **Luo suljetun kansallisen markkinan**, jossa vain suuret toimijat voivat toimia kannattavasti – seurauksena on markkinoiden monopolisoituminen.

Yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys:

Pakkausmääräysten tulisi olla yhtenäiset koko EU-alueella. Kansallisesti poikkeavat vaatimukset johtavat markkinoiden sirpaloitumiseen ja voivat asettaa toimijat eriarvoiseen asemaan. Erityisesti pk-yritykset kärsivät tilanteesta, jossa niille asetetaan suhteettoman raskaita vaatimuksia verrattuna suurempiin kilpailijoihin.

EUT on todennut, että kansallisten sääntöjen tulee olla objektiivisesti perusteltuja, suhteellisia ja syrjimättömiä. Jos tietty tuoteryhmä asetetaan tiukemman sääntelyn kohteeksi ilman oikeudellisesti kestävä perustetta, kyseessä voi olla EU-oikeuden vastainen menettely.

Yhteenvetona toteamme, että esityksen mukainen sääntely on suhteettoman rajoittavaa, heikentää sisämarkkinoiden toimintaa, vaikeuttaa innovointia ja kaventaa kuluttajan valinnanvapautta. Asetusta ei tulisi hyväksyä esitetyssä muodossaan. Lisäksi esitämme vakavan huolen valmisteluprosessin yksipuolisuudesta, elinkeinoelämän näkökulman huomiotta jättämisestä ja epämääräisten käsitteiden, kuten "vastaavat tuotteet", käytöstä, mikä vaarantaa sääntelyn oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden.

Ystävällisin terveisin

Sari Siljamäki

Sijoittaja

siljamaki.sari@kolumbus.fi /+358 40 565 3519